

Postanowienie z dnia 9 kwietnia 2009 r.

I UZ 5/09

Ustanowienie dla strony pełnomocnika przez sąd powszechny na podstawie art. 117 k.p.c., do występowania w postępowaniu przed tym sądem, nie obejmuje z mocy prawa umocowania do wniesienia skargi kasacyjnej i udziału pełnomocnika w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Józef Iwulski, Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 kwietnia 2009 r. sprawy z odwołania Stanisława S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w C. o prawo do renty w związku z działaniami wojennymi, na skutek zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 grudnia 2008 r. [...]

o d d a l i ł zażalenie.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z 4 lipca 2008 r. [...] oddalił apelację ubezpieczonego Stanisława S. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie z 10 października 2007 r. [...], oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w C. z 23 stycznia 2006 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do renty w związku z działaniami wojennymi.

Skargę kasacyjną (nazwaną kasacją) od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł 10 listopada 2008 r. pełnomocnik ubezpieczonego, nie załączając do skargi pełnomocnictwa obejmującego umocowanie do wniesienia skargi.

Zarządzeniem z 18 listopada 2008 r. pełnomocnik ubezpieczonego został wezwany do złożenia w terminie siedmiu dni pełnomocnictwa do wniesienia skargi kasacyjnej. W treści zarządzenia znalazło się wyraźne nawiązanie do uchwały siedmiu

sędziów Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07. Powyższe wezwanie zostało doręczone pełnomocnikowi ubezpieczonego 24 listopada 2008 r. Pełnomocnik nie zareagował na nie. Po bezskutecznym upływie określonego terminu Sąd Apelacyjny postanowieniem z 15 grudnia 2008 r. odrzucił skargę kasacyjną ubezpieczonego z uwagi na niezuzupełnienie braków formalnych. Sąd Apelacyjny podkreślił, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, LEX nr 394725, której nadano moc zasady prawnej, pełnomocnictwo procesowe nie obejmuje z mocy samego prawa umocowania do wniesienia skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym.

Według art. 398⁶ § 1 k.p.c., jeżeli skarga kasacyjna nie spełnia wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c., przewodniczący w sądzie drugiej instancji wzywa skarżącego do usunięcia braków w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. W oparciu o art. 398⁶ § 2 k.p.c. sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niepełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1 k.p.c., nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną. Sąd Apelacyjny stwierdził, że zarządzenie, mocą którego pełnomocnik ubezpieczonego został wezwany do złożenia pełnomocnictwa do wniesienia skargi kasacyjnej, zostało mu doręczone 24 listopada 2008 r. Termin do uzupełnienia przedmiotowego braku formalnego upłynął bezskutecznie 1 grudnia 2008 r., a zatem skarga kasacyjna ubezpieczonego podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c.

Powyższe postanowienie zaskarżył w całości zażaleniem pełnomocnik ubezpieczonego, zarzucając sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, poprzez uznanie, że pełnomocnik skarżącego powinien usunąć brak formalny „kasacji” poprzez dołączenie pełnomocnictwa procesowego od skarżącego do wniesienia i sporządzenia „kasacji”, podczas gdy pełnomocnik występował w sprawie z urzędu.

Pełnomocnik skarżącego zwrócił uwagę, że przyczyną odrzucenia skargi kasacyjnej było niezuzupełnienie braków formalnych skargi poprzez niezłączenie pełnomocnictwa procesowego udzielonego przez ubezpieczonego do jej wniesienia. Pełnomocnik skarżącego przypomniał, że decyzją Okręgowej Rady Adwokackiej w K. z 4 grudnia 2007 r. został wyznaczony pełnomocnikiem z urzędu dla ubezpieczonego Stanisława S., w związku z czym nie jest pełnomocnikiem z wyboru i nie musiał załączać dodatkowego pełnomocnictwa. Zdaniem pełnomocnika skarżącego, powo-

łana w uzasadnieniu postanowienia Sądu Apelacyjnego uchwała Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, odnosi się do pełnomocnictwa procesowego, a nie przypadku, w którym adwokat występuje z urzędu jako pełnomocnik. Pełnomocnik podkreślił, że skoro został wyznaczony jako pełnomocnik z urzędu dla Stanisława S., to powinien działać jako jego pełnomocnik do zakończenia postępowania sądowego.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez jego uchYLENIE.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest uzasadnione. Faktem jest, że w toku postępowania przed Sądem Okręgowym doszło do ustanowienia dla ubezpieczonego pełnomocnika z urzędu (por. postanowienie Sądu Okręgowego w Częstochowie z 29 maja 2006 r.). Pełnomocnika - w osobie adwokata - wyznaczyła Okręgowa Rada Adwokacka w C. Wyznaczony pełnomocnik z urzędu wniósł w imieniu ubezpieczonego apelację, w której zamieścił wniosek o zwrócenie się do Okręgowej Rady Adwokackiej w K. o wyznaczenie ubezpieczonemu pełnomocnika spośród miejscowych adwokatów w celu reprezentowania go w postępowaniu odwoławczym [...]. W związku z tym wnioskiem, Okręgowa Rada Adwokacka w K. wyznaczyła adwokata Macieja C. do reprezentowania ubezpieczonego w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach. Adwokat Maciej C. - działając jako pełnomocnik ustanowiony przez sąd (pełnomocnik z urzędu) wniósł w imieniu ubezpieczonego skargę kasacyjną.

Problemem wymagającym rozstrzygnięcia w związku z wniesieniem zażalenia było to, czy pełnomocnik z urzędu ustanowiony przez sąd powszechny w toku postępowania przed sądem pierwszej lub sądem drugiej instancji może - po prawomocnym zakończeniu postępowania - wnieść w imieniu strony, dla której został ustanowiony, skargę kasacyjną.

Po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawami z 2 lipca i z 22 grudnia 2004 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 172, poz. 1804 i Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) wyłonił się problem, czy pełnomocnictwo procesowe obejmuje z mocy prawa - na podstawie art. 91 k.p.c. - umocowanie do wniesienia skargi kasacyjnej. Problem ten wynikał z faktu, że od czasu wspomnianej nowelizacji skarga kasacyjna stała się nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominował pogląd, że udzielenie pełnomocnictwa procesowego do reprezentowania strony w określonej sprawie, bez ograniczenia jego zakresu, oznacza umocowanie pełnomocnika do podejmowania wszystkich łączących się ze sprawą czynności, w tym także do sporządzenia i wniesienia skargi kasacyjnej. Sąd Najwyższy argumentował, że zakres pełnomocnictwa procesowego został w sposób ogólny określony w pierwszej części art. 91 k.p.c., stanowiącej, że pełnomocnictwo procesowe obejmuje z mocy samego prawa umocowanie do wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, natomiast w dalszej części wymienione zostały już tylko przykładowo łączące się ze sprawą czynności procesowe, które obejmuje udzielone pełnomocnictwo. To sformułowanie oraz przykładowo wymienione czynności procesowe pozwalają na wniosek, że pełnomocnictwo procesowe obejmuje nie tylko czynności podejmowane w sprawie do czasu jej prawomocnego zakończenia, ale także po jej zakończeniu, skoro przepis ten wymienia umocowanie do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, a także stwierdza, że pełnomocnictwo obejmuje wszystkie czynności dotyczące zabezpieczenia i egzekucji. Należy zatem przyjąć, że opisane we wstępnej części art. 91 k.p.c. „wszystkie łączące się ze sprawą czynności” objęte zakresem pełnomocnictwa, to także czynności podejmowane po uprawomocnieniu się orzeczenia, związane z wnoszeniem nadzwyczajnych środków zaskarżenia przysługujących w sprawie, w której udzielono pełnomocnictwa. Przykładowe wymienienie jako takiej czynności skargi o wznowienie postępowania należy tłumaczyć tym, że ewentualne jej pominięcie - zważywszy, że w przeciwieństwie do skargi kasacyjnej wszczyna ona nową, odrębną sprawę - mogłoby zrodzić wątpliwości, czy jest to czynność „łącząca się ze sprawą” (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2006 r., III CZ 13/06, OSNC 2006 nr 10, poz. 176, z 10 marca 2006 r., IV CZ 18/06, niepublikowane, z 27 marca 2008 r., III CZ 8/08, LEX nr 432217 i z 3 kwietnia 2008 r., II CZ 16/08, niepublikowane).

Obok przedstawionego kierunku orzecznictwa prezentowany był także pogląd, że wniesienie skargi kasacyjnej, przysługującej od prawomocnego orzeczenia, wszczyna nową sprawę rozpoznawaną przez Sąd Najwyższy poza strukturami sądów powszechnych, której celem jest wyłącznie kontrola legalności tego orzeczenia, w związku z czym do wniesienia skargi kasacyjnej konieczne jest udzielenie osobnego pełnomocnictwa procesowego. W związku z ujawnioną rozbieżnością w wykładni prawa Sąd Najwyższy - na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego - podjął

w składzie siedmiu sędziów uchwałę z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07 (OSNC 2008 nr 11, poz. 122), w której przyjął, że pełnomocnictwo procesowe nie obejmuje z samego prawa umocowania do wniesienia skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym. W uzasadnieniu tej uchwały nie różnicuje się pełnomocnictwa procesowego wynikającego z czynności strony (ustanowienia pełnomocnika przez stronę) oraz z czynności sądu (ustanowienia pełnomocnika przez sąd). Oznacza to, że dotyczy ona w jednakowym stopniu zakresu pełnomocnictwa „z wyboru” i pełnomocnictwa „z urzędu”. Jest to oczywiste, ponieważ art. 91 k.p.c. - a to jego wykładni dotyczy wspomniana uchwała - odnosi się w jednakowym stopniu do pełnomocników ustanowionych przez stronę, jak i pełnomocników ustanowionych przez sąd na podstawie art. 117 k.p.c. Dodatkowo potwierdza to treść art. 118 k.p.c., zgodnie z którym ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przez sąd jest równoznaczne z udzieleniem mu pełnomocnictwa procesowego. Nie ma żadnych istotnych powodów, aby z punktu widzenia granic umocowania pełnomocnika (art. 91 k.p.c.) różnicować sytuację strony, którą reprezentuje pełnomocnik z wyboru i strony, dla której pełnomocnika w osobie adwokata lub radcy prawnego ustanowił sąd.

Uchwale z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, nadano moc zasady prawnej. Oznacza to związanie wyrażonym w niej poglądem wszystkich składów orzekających Sądu Najwyższego.

Zdając sobie sprawę ze skutków wynikających z treści tej uchwały dla strony reprezentowanej przez pełnomocnika ustanowionego przez sąd (pełnomocnika z urzędu), Sąd Apelacyjny wezwał adwokata Macieja C. (autora skargi kasacyjnej), którego ustanowienie przez sąd powszechny - zgodnie z wykładnią art. 91 k.p.c. przedstawioną w uchwale - nie obejmowało z mocy samego prawa umocowania do wniesienia skargi kasacyjnej i udziału w postępowaniu kasacyjnym, do złożenia pełnomocnictwa do reprezentowania ubezpieczonego w postępowaniu kasacyjnym pod rygorem skutków przewidzianych w art. 398⁶ § 2 *in fine* k.p.c. W wezwaniu tym [...] wyraźnie powołano się na uchwałę z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07. Brak jakiegokolwiek reakcji ze strony adwokata Macieja C. na to wezwanie Sądu - czy to w postaci złożenia pełnomocnictwa udzielonego przez ubezpieczonego do reprezentowania go w postępowaniu kasacyjnym, czy to w postaci ponowienia wniosku o ustanowienie dla ubezpieczonego pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym w celu wniesienia skargi kasacyjnej i reprezentowania strony w postępowaniu kasacyjnym - upoważniał Sąd Apelacyjny do zastosowania rygoru z art. 398⁶ § 2 k.p.c. i od-

rzucenia skargi kasacyjnej. Istniały bowiem podstawy do przyjęcia, że dostrzeżone braki skargi kasacyjnej nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie.

W uzasadnieniu uchwały z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, Sąd Najwyższy podkreślił, że w dążeniu do ujednoczenia praktyki oraz uniknięcia komplikacji, które mogłyby nastąpić na skutek stosowania uchwały jako argumentu przy wnoszeniu skarg o wznowienie postępowania zakończonych prawomocnymi orzeczeniami opartymi na odmiennej wykładni, rozważył zakres jej obowiązywania - jako zasady prawnej - w czasie. Dodał, że podstawę do tych rozważań daje głoszony w literaturze oraz orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego pogląd, że w sytuacji, w której występowały rozbieżności interpretacyjne w praktyce funkcjonowania prawa, w zachowaniach podmiotów zobowiązanych do przestrzegania norm prawnych oraz w działaniach organów powołanych do ich stosowania, istnieje możliwość ograniczenia wstecznego stosowania ustalonej interpretacji przepisu (por. uchwałę Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 marca 1995 r., W 9/94, OTK ZU 1995, nr 1, poz. 20). W konsekwencji, Sąd Najwyższy stwierdził, że dokonana w uchwale wykładnia ma zastosowanie na przyszłość, od dnia jej podjęcia.

Poczynione zastrzeżenie oznacza, że wykładnia art. 91 k.p.c. przyjęta w uchwalonej zasadzie prawnej nie uzasadniałaby odrzucenia skargi kasacyjnej w sprawie, w której skarga została wniesiona przed uchwaleniem wspomnianej zasady, a autor skargi zastosował się do odmiennego poglądu wyrażonego w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2006 r., III CZ 13/06 (OSNC 2006 nr 10, poz. 176, por. podobny pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z 24 lipca 2008 r., IV CZ 52/08, niepublikowane). Jednak w niniejszej sprawie skarga kasacyjna została wniesiona 10 listopada 2008 r., czyli kilka miesięcy po uchwale z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07. Na wypadek, gdyby jej treść nie była znana autorowi skargi kasacyjnej, Sąd Apelacyjny w swoim wezwaniu zwrócił mu uwagę na jej treść.

Z przytoczonych wyżej powodów Sąd Najwyższy nie mógł uwzględnić wniesionego zażalenia, ponieważ postanowienie Sądu Apelacyjnego odpowiada prawu (ściślej - wykładni prawa przyjętej w powołanej wielokrotnie uchwale z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07). Na podstawie art. 394¹ § 2 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

=====